

„Natsionalistidest petturite kamp ei puhka! Vaenlane ei maga ega unusta!“

-Edgar Parts, „Keset hitlerlikku okupatsiooni“

Sofi Oksanen, „Kui tuvid kadusid“

2012, kirjastus Varrak

Tetraloogia eelmine osa, „Puhastus“, oli oma nimelt küllaltki mitmetähenduslik. Oksanen andis lugejatele raamatu, justkui öeldes: „Hea küll, siin ta on, puhastage ta ise ära.“ „Puhastuses“ ei hoitud kokku ei sõnakasutuse ega karakterite arvelt, üks rebivalt ehmatav peatükk vaheldus teisega ja raputas üdini. Sellega võrreldes on „Kui tuvid kadusid“ hoopis peenem töö.

Nii nagu „Puhastuses“ on ka selles raamatus hulgaliselt poliitilist sügavust ja detailideni küündivat ajalugu. Kirjanik laseb särada ajaloolistel faktidel, põimides neid oskuslikult väljamõelduga. Oksaneni stiil on alates esimesest lausest kuni raamatu lõpuni küllaltki nauditav. Kes ei saakski nautida väljendeid nagu „silmad olid nagu piimas supelnud metstuvid“ ja „justkui oleks pilveserval üks ere kuldne vanker valmis korjama langenuid endaga kaasa“? Kuid siis vaheldub laulev sõnastus lausa põrutava sihikindlusega: „...ründasime koos teistega Mootori bussi ja me tapsime nad kõik.“ Mitte ainsatki sõna surijate karjetest, verd ei voola ja agoonia ei paista tapetute klaasistunud silmadest. Oksanen ei kisu tarbetuid pisaraid. Juba järgmine lõik nõretab taas pateetikast: „...See oli toonud müra, mullapõuest ahnelt kerkivate vakiade liikumise laipade poole, surma käsilaste usina krabina värsket vere poole, ja see kõik haises...“ Säärane Sofi Oksaneni stiilile nii iseloomulik, peaaegu julmalt põlastav kirjeldamine on eriti selgelt tajutav just selles romaanis.

Oksanen ajas asjad keeruliseks juba eelmistes osades, kuid selles romaanis eriti. Peategelane näib olevat Edgar Parts, kuid minategelane on hoopis viimase vend Roland. Edgari tegelaskuju on peaaegu südametunnistuseeta, minnes enda kasuks üle laipade. Mees lipitseb võimuorganite ees, kuid kahtlemata ei tee ta seda mitte suurest lojaalsusest, vaid jällegi enese kasuks. Keerulised on ka Edgari isiklikud suhted, eriti oma naisega. Oksanen laseb ridade vahelt aimata Edgari homoseksuaalsust. Pole ainsatki tegelaskuju, kes oleks rangelt ühekülgne, vaid vari romaani õhustiku loomiseks. Ka selgelt „heade poolel“ oleval Rolandil on oma tumedam pool, nagu Edgaril on häid omadusi. Karakterid on loodud sihilikult tõsielulised. Kuna Oksanen võtab aega süvenemaks kõikide olulisemate tegelaste hingeelusse, siis tulevad ilmsiks varjatud pahed, mis lükkavad ka „head“ tegelased klassikalisel kujul

suuresti väljapoole kaastunnet. Kõige helgem kuju kogu romaanis on Rolandi armastatu Rosalie, kuid tema tapetakse juba päris alguses, kusjuures ei selgu üheselt, kes oli mõrvar.

Sofi Oksanen on endast jätnud mulje kui piire eiravast vabamõtlejast. Sellele viitab ka raamatu ülesehitus: traditsioonilise hea kangelase asemel astub rambivalgusesse südametu julmur. Kui kogu detailirohkus ja kaunikujuline sõnastus romaanis maha tõmmata, jääb järele hinge kriipiv ja veidi inetu lugu. Kirjanik teeb lugejale haiget, kuid sunnib teda sellega mõtlema. Mulle isiklikult see raamat meeldis, kuid vägisi ilmusid vaimusilma vanainimesed, kes on kaotanud mõne armsa inimese Nõukogude võimule ja raamatut lugedes nutavad. Oksanen paljastab ühiskonnas haava, millega keegi ei tegele, kuid mis on ääreni haisvat mäda täis.

Kristel Serg

Varstu Keskkool, VIII klass

Juhendaja Rita Riisenberg

Ulakass 2014